

Piaci modellek. Tiszta verseny.
Моделі ринку. Чиста конкуренція.

Piaci modellek / Моделі ринку

A közgazdászok 4 egymástól különböző piaci szituációt (modellt) emelnek ki:

1. Tiszta (kompetitív) verseny
2. Tiszta monopólium
3. Monopolisztikus verseny
4. Oligopólium

Tökéletlen verseny

Економісти виділяють 4 моделі ринку, що містять певні відмінності:

1. Чиста конкуренція
2. Чиста монополія
3. Монополістична конкуренція
4. Олігополія

Недосконала конкуренція

A piaci modellek összehasonlítása / Порівняння моделей ринку

Ismérv / Ознака	Tiszta verseny/ Чиста конкуренція	Monopolisztikus verseny / монополістична конкуренція	Oligopólium / Олігополія	Tiszta monopolium/ Чиста монополія
Vállalkozások száma / К-сть підприємств	Nagyon sok / Дуже багато	Sok / Багато	Néhány / Декілька	Egy / Одна
Termék típusa / Тип товару	Standartizált / Стандартизований	Differenciált / Диференційований	Standartizált vagy differenciált / Стандартизований чи диференційований	Egyedülálló, nincsenek közeli helyettesítők / Унікальний, нема близьких замінників
Ár feletti kontroll / Контроль над цінами	Semmilyen formában sem / Жодного контролю	Elenyésző, szűk határokon belüli / Деякий, проте у вузьких межах	Az egymásrautaltság korlátozza; jelentős titkos összeesküvés során / Обмежений взаємозалежністю; значний при таємній змові	Jelentős / Значний
A piacra való belépés / Входження на ринок	Nagyon könnyű, nincs semmi akadály / Дуже легке, відсутні бар'єри	Viszonylag könnyű / Відносно легке	Vannak komoly akadályok / Існують серйозні перешкоди	A bejegyzés blokkolva / Входження заблоковане
Nem ár-jellegű verseny / Нецінова конкуренція	Nincs / Відсутня	Komoly, a hangsúly a reklámon, branden van / Значна, з акцентом на рекламі та торгових марках	Többnyire jelentős, főleg differenciált termék esetén / Здебільшого значна, зокрема за диференціації продукту	A civil szervezetekkel való kapcsolat a reklém révén / Здебільшого реклама зв'язку з громадськими організаціями
Példa / Приклад	Mezőgazdaság / Сільське господарство	Kiskereskedelem, női ruházat, cipő gyártása / Роздрібна торгівля, виробництво жіночого одягу, взуття	Vasérc-, autó-, mezőgazdasági termékgyártás, több háztartási elektronikai gép esetében / Вир-тво сталі, автомобілів, с/г знарядь, багато побутових електроприладів	Helyi közművek / Місцеві підприємства комунальних послуг

Tiszta versenypiac jellemzői / Ознаки чистої конкуренції

- **Nagyon sok vállalat.**
- **Szabványosított termék.** A szabványosítás eredményeként nincs alapja a nem ár-jellegű versenynek, vagyis a termékminőség, a reklámozás és az értékesítésösztönzés különbségein alapuló versenynek.
- **„Azok, akik elfogadják az árakat”.** Ezen a piacon konkrét cég nem gyakorol jelentős ellenőrzést a termék ára felett.
- **Könnyű belépés és kilépés az ágazatból.** Nincsenek komoly akadályok (jogalkotási, technológiai, pénzügyi) az új cégek létrehozása és termékeik értékesítése előtt.
- **Дуже велика кількість фірм.**
- **Стандартизований продукт.** Внаслідок стандартизації відсутні підстави для нецінової конкуренції, тобто конкуренції, що базується на відмінностях у якості продукту, рекламі та стимулюванні збуту.
- **«Ті, що приймають ціни».** На цьому ринку окремі фірми не здійснюють жодного значного контролю над ціною продукту.
- **Вільне входження і вихід з галузі.** Немає жодних серйозних перешкод (законодавчих, технологічних, фінансових) для створення нових фірм і збуту їх продукції.

Fontosság / Доречність

- Néhány iparág a **legjobban** jellemzi a tiszta verseny modelljét, mint bármelyik más piaci struktúrát.
- A tiszta verseny a **legegyszerűbb helyzet**, amelyre a bevételek és ráfordítások fogalmi rendszere alkalmazható. A tiszta verseny érthető és egyértelmű kiindulópont az árak és a kibocsátás megvitatásához.
- A tiszta versenygazdaság működése olyan **standartot** jelent számunkra, amellyel összehasonlíthatjuk és értékelhetjük a gazdaság hatékonyságát.
- Декілька галузей **найкраще** описує саме модель чистої конкуренції, а не будь-якої іншої ринкової структури.
- Чиста конкуренція – це **найпростіша ситуація**, для дослідження якої можна застосувати поняття доходу і витрат. Чиста конкуренція є зрозумілим і виразним відправним пунктом для дискусії з приводу визначення ціни та обсягу виробництва.
- Функціонування чистої конкурентної економіки пропонує нам **стандарт** з яким можна порівнювати і оцінювати ефективність економіки.

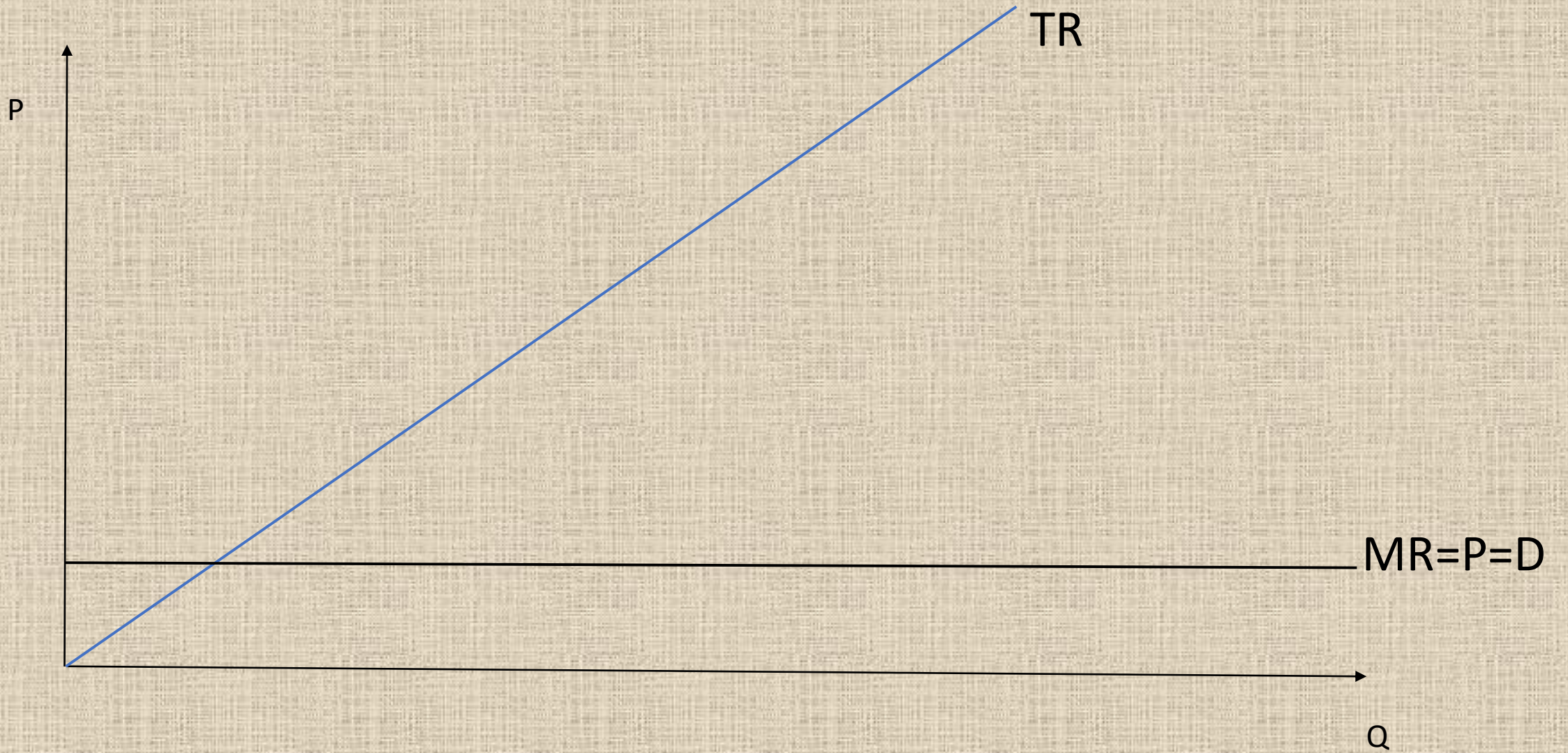
Versenyképes eladói kereslet /

Попит на продукт конкурентного продавця

- A tökéletes piacon a vállalat nem folytat saját árpolitikáját - **nem képes szabályozni** az árakat.
- A cég csak a piaci árhoz tud alkalmazkodni (**elfogadni azt**).
- Egy tökéletes piaci vállalkozás egyéni keresleti görbéje **tökéletesen rugalmas**.
- A tökéletes piaci vállalkozás határbevétele **megfelel** a termék eladási árának.
- Конкурентна фірма не проводить власної цінової політики – вона **не спроможна регулювати ціну**.
- Фірма може лише пристосуватися до ринкової ціни (**прийняти її**).
- Крива попиту окремої конкурентної фірми є **досконало еластичною**.
- Граничний виторг досконало конкурентної фірми **відповідає** продажній ціні товару.

$$MR = P$$

$$MR=P$$

Profit / Прибуток

- A cég profitmaximalizálásra törekszik
- $Tr = TR - TC$ Maximalizálja (de hogyan???)
 1. Növeli a bevételeit (növeli az értékesítés volumenét)
 2. Csökkenti költségeit
 3. Racionalizálja a termelést
 4. Javítja a termelés hatékonyságát
 5. Megelőzi a pazarlást
 6. Javítja a technológiai színvonalat

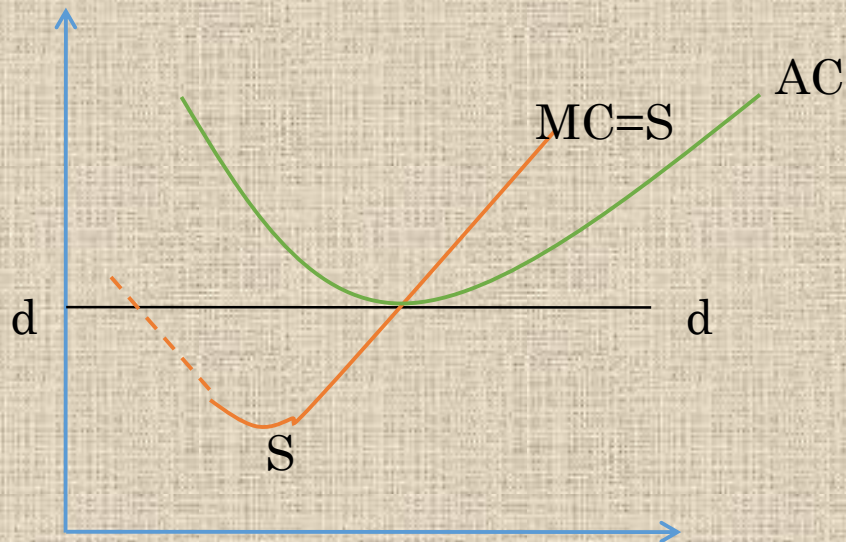
- Компанія прагне максимізувати прибуток
- $Tr = TR - TC$ Максимізує (але як ???)
 1. Збільшує свій дохід (збільшує обсяг продажів)
 2. Зменшує свої витрати
 3. Раціоналізує виробництво
 4. Підвищує ефективність виробництва
 5. Запобігає відходам
 6. Покращує технологію

Vállalat kínálata / Пропозиція фірми

Tökéletes verseny esetén a vállalat kínálati szabálya:

A vállalat azon a termelési szinten ér el maximális profitot, ahol a határköltsége egyenlő az árral.

$$MC=P$$

У разі досконалої конкуренції правило пропозиції компанії:

Підприємство досягає максимального прибутку на рівні виробництва, де його граничні витрати дорівнюють ціні.

$$MC = P$$

Mennyit érdemes termelni? / Чи варто і скільки варто виробляти?

Rövidtávon a cégnek érdemes termelnie, ha képes:

- Nyereséget elérni vagy
- Csökkentse a veszteségeket a fix költségeihez képest.

Rövid távon a cégnek olyan mennyiségű kimenetet kell termelnie, amelynél maximalizálja a profitot vagy minimalizálja a veszteségeket.

Фірмі варто виробляти у короткостроковому періоді, якщо вона зможе:

- 1) Одержати прибуток або
- 2) Зменшити збитки порівняно з її постійними витратами.

У короткостроковому періоді фірмі варто виробляти обсяг продукції, за якого вона максимізує прибутки або мінімізує збитки.

Üzembezárási szabály / Точка закриття (беззбитковості)

Üzembezárási pont: az ahol a bevétel épp fedezi a változó költségeket, vagy...

Ahol a veszteség egyenlő az állandó költséggel

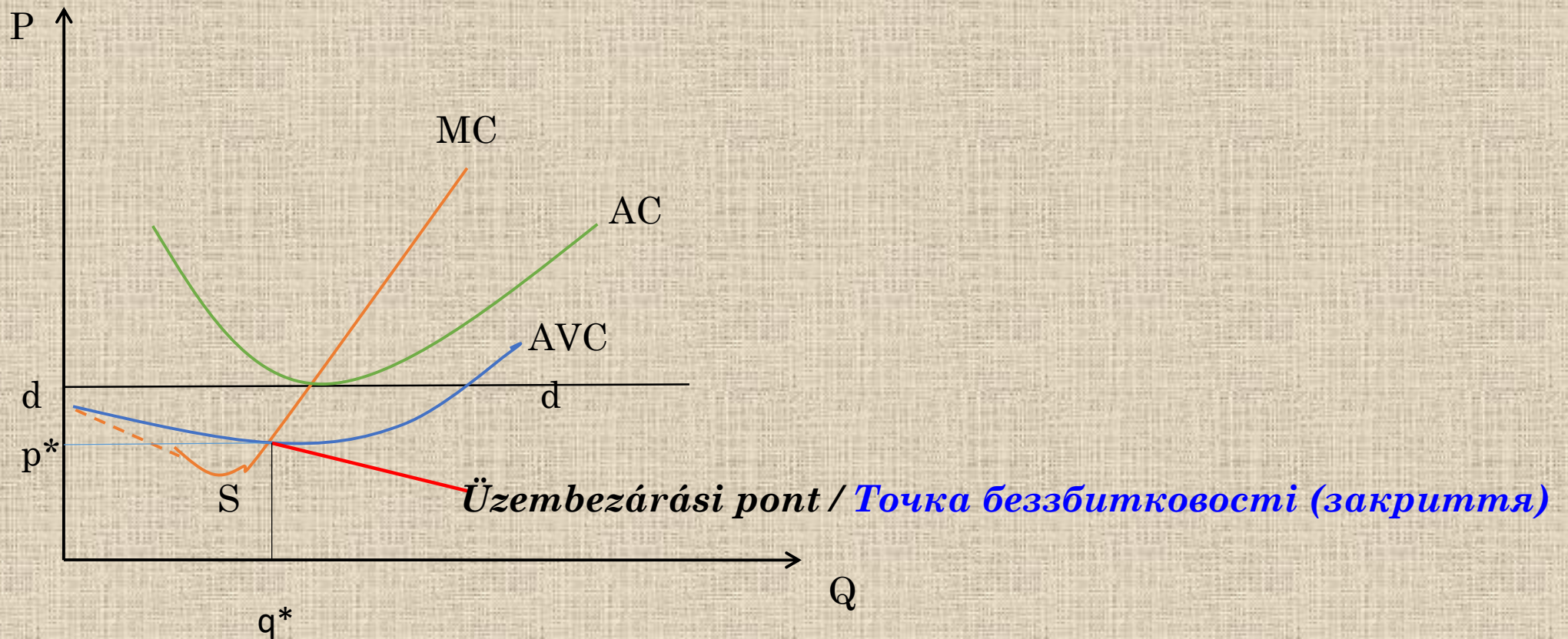
Tehát egy bizonyos ár (p^*) még éppen elég bevételt nyújt a változó költségek fedezetére. Ha az ár ez alá süllyed, akkor a vállalat a termelés beszüntetésével minimalizálja a veszteséget.

Точка закриття: де дохід якраз покриває змінні витрати, або...

Де збитки дорівнюють постійним витратам

Отже, певна ціна (p^*) все ще забезпечує достатньо доходу для покриття змінних витрат. Якщо ціна опуститься нижче цієї, компанія мінімізує збитки, припинивши виробництво.

Üzembezárási pont / Точка безбитковості

Egyensúlyi zérus profit / Нульовий економічний прибуток

A hosszú távú egyensúly zérus profit hipotézise:

- ha egy iparágat azonos költség szerkezettel rendelkező kompetetív vállalatok látnak el,
- s ha a vállalatok szabadon léphetnek be az iparágba és léphetnek ki onnan,
- a hosszú távú egyensúly feltétele az, hogy az ár egyenlő a határköltséggel, s ez egyenlő a minimális hosszú távú átlagköltséggel.

$P=MC=\min ATC$
(zérus profit ár).

Гіпотеза нульового економічного прибутку щодо довгострокової рівноваги:

- якщо галузь функціонує конкурентоспроможними компаніями з однаковою структурою витрат,
- і якщо компанії можуть вільно входити та виходити з галузі,
- умовою довгострокової рівноваги є те, що ціна дорівнює граничним витратам, які дорівнюють мінімальним довгостроковим середнім витратам.

$P = MC = \min ATC$
(нормальний прибуток).

Tökéletes piac és hatékonyság / Чиста конкуренція та ефективність

○ **Allokációs hatékonyság:** akkor érvényesül,

- Ha a termék egyetlen lehetséges újraszervezése révén se lehet senkit gazdaságilag jobb helyzetbe hozni anélkül, hogy valaki más helyzete ne romolna.
- Ekkor egy személy elégedettsége vagy hasznossága csak valaki más hasznosságának csökkentése árán fokozható.

○ Tökéletes piac → az erőforrások
allokálása hatékony

○ **Ефективність розподілу:**
здійснюється, коли

- жодна можлива реорганізація товару не може поставити когось в економічно вигідніше становище без шкоди для інших учасників.
- задоволення чи корисність однієї людини може бути збільшено лише ціною зменшення корисності когось іншого.

○ **Ідеальний ринок → розподіл
ресурсів є ефективним**

Piaci kudarcok / Провали ринку

A tiszta piacon minden gyártó csak azokat a költségeket engedheti meg magának, amelyeket meg tud téríteni.

Vagyis a termelés egyes területein jelentős költségek vannak, amelyeket a gyártók elkerülnék, pl. a környezet szennyezésével.

A közösségnek átadott költségeket **negatív externáliáknak** (túlcsordulási) vagy külső költségeknek nevezik.

A tiszta piac szintén nem nyújt **közjavakat**, vagy ún. a túlcsordulási előnyöket.

За чистої конкуренції кожен виробник дозволяє собі тілтки ті витрати, які мають окупитися.

Тобто у деяких напрямках виробництва існують значні витрати, яких виробники уникають, зазвичай забруднюючи довкілля.

Витрати, що перекладаються на суспільство є витратами переливу чи зовнішніми витратами.

Чиста конкуренція також не передбачає благ громадського, суспільного характеру – т.з. **побічні вигоди**, або **вигоди переливу**.

